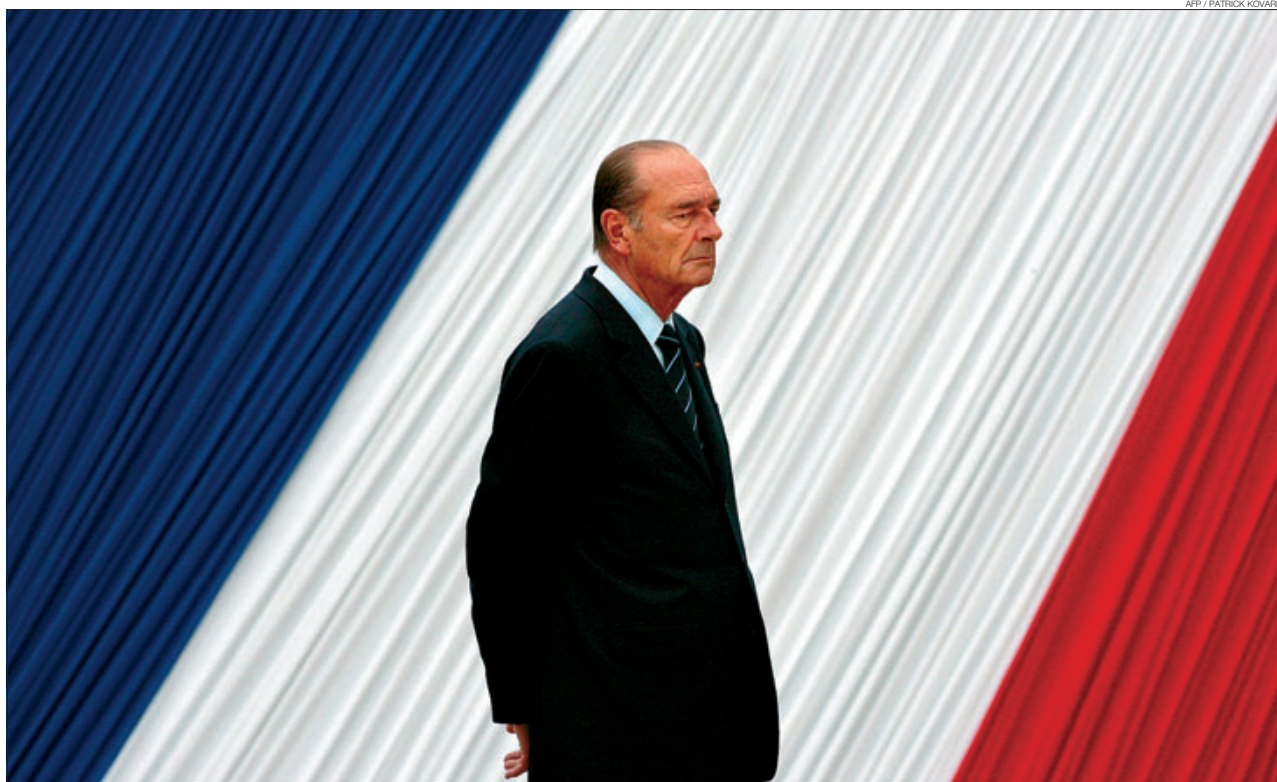

internacional

►► Geni i figura ► Chirac, el maig del 2006, es prepara per presidir una cerimònia commemorativa de l'abolició de l'esclavitud.

Un il·lusionista a palau

JACQUES CHIRAC DEIXARÀ AL MAIG LA POLÍTICA DESPRÉS D'UNA CARRERA DE 40 ANYS EN QUÈ NOMÉS EL PODER HA ESTAT MÉS FORT QUE LA CONTRADICCIÓ PERMANENT.

JOSÉ A. SOROLLA
PARÍS

El 16 de maig a la mitjanit s'apagaran les il·lusions. Jacques Chirac deixarà de ser president de la Cinquena República francesa després de 12 anys de mandat. Dotze anys d'un il·lusionista al palau de l'Elisi. Un mag que promet i després no compleix, que diu una cosa i fa la contrària, que practica l'art de la traïció però també el pa-

teix, que cultiva el populisme però en canvi promou l'amiguisme, que desborda en les campanyes però decep en els càrrecs. Un Merlí al qual, encara que tard, se li han descobert els trucs.

El diari *Libération* el va acomiadar amb un títol que reflecteix la part d'impostura del personatge: *Jo us estimo, nosaltres tampoc*. Chirac havia passat part del seu discurs de retirada declarant el seu amor a França i els francesos, que només en un percentatge ínfim desitjaven que tornés a presentarse, segons les enquestes.

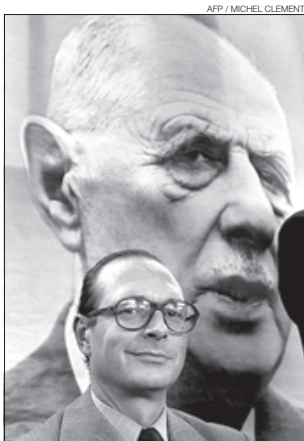
Misteriós, oportunista i pragmàtic, Chirac ha viscut tota la seva vida per aconseguir el poder, però, una vegada obtingut, no ha sabut què fer-ne. Després de més de 40

Ha viscut tota la vida per arribar al poder i després no l'ha sabut usar

anys de carrera política a les files de la dreta, nombrosos comentaristes dubten encara que sigui en realitat de dretes i no un radical socialista a l'estil dels de la Tercera República. El diputat Patrick Devedjian, un dels que l'ha traït per passar-se a les files de Nicolas Sarkozy, el considera el cap d'«una dreta que s'avergonyeix de ser-ho». «Chirac no ha dit mai que sigui de dretes», assegura. Al llibre testament de Pierre Péan *L'inconnu de l'Élysée*, el mateix Chirac abona aquestes tesis a l'equiparar els perills del liberalisme i el comunisme.

«El liberalisme és tan perillós i conduirà als mateixos excessos», diu. «L'un i l'altre són dues perversions del pensament humà».

No obstant, Chirac va començar la seva carrera política juntament amb el president Georges Pompidou, que el va nomenar l'any 1967 secretari d'Estat d'Ocupació, càrrec des del qual el maig del 68 va poder negociar amb els sindicats els Acords de Grenelle. Fins al 1974, va ser tres vegades ministre, de Relacions amb el Parlament, d'Agricultura i d'Interior. Dels seus dos anys a

AFP / MICHEL CLEMENT
►► Chirac (1977) i una foto de De Gaulle.

AFP / J B RUSSELL
►► Al Palau de l'Elisi, el febrer del 2003

AFP / GEORGES BENDIRHEM
►► Quan era alcalde de París, el 1983.

AFP / GEORGES BENDIRHEM
►► Al costat d'un jove Sarkozy, el març del 1981.

AFP / PASCAL GEORGE
►► Tallant la canya a la Martinica (1988).

AROLI / AFP
►► El llavors primer ministre, amb Saddam (1975).

Agricultura li vénen les seves privilegiades relacions amb els agricultors i ramaders, que cuida cada any amb les seves visites al Saló de l'Agricultura, on acaricia el llom de les vaques, saluda els ramaders, beu cervesa -li agrada la Corona mexicana- i tasta els productes.

Nascut fa 74 anys a París, en realitat ho havia de fer al departament de Corrèze, on la seva família data de tres segles, però el seu pare s'havia traslladat a la capital com a director d'una oficina bancària. Després del liceu, va estudiar Ciències Polítiques, on va conèixer la seva futura dona, Bernadette Chodron de Courcel, i va culminar la carrera acadèmica a l'Escola Nacional d'Administració (ENA), el bressol de la política i la funció pública franceses.

Però sempre li va quedar una relació amb la terra de Corrèze, on en un dels seus poblets, Sainte-Féréole, va tenir el seu primer càrrec polític, el de regidor. Aquest vessant campestre del seu caràcter es nota en la seva proximitat a la gent, en el seu tarannà planer: és capaç, diuen, d'estrenyar 3.000 mans a l'hora.

Pujolisme de campanya

Practicant d'aquest pujolisme de campanya sense saber-ho, sempre ha estat més bon candidat que càrrec electe. Però és tan entranyanable en privat com, a vegades, colèric en públic, aspecte del seu caràcter que va endarrerir probablement l'accés a la presidència de la República, el seu gran objectiu de sempre. Primer ministre amb Valéry Giscard d'Estaing del 1974 al 1976 i amb François Mit-

UN HÀBIL COMUNICADOR

LA 'GRANDEUR' DEL SEDUCTOR

ANTONI GUTIÉRREZ-RUBÍ *

Chirac ha estat l'únic polític que ha estat en el poder durant més de 40 anys sota la presidència dels seus quatre predecessors. Per a això, ha tingut alguna cosa més que una ambició implacable. Georges Pompidou, el seu mentor, l'anomenava el *bulldòzer*, per la seva capacitat demolidora per aconseguir els seus objectius. Però, sobretot, ha sobreviscut gràcies a la seva habilitat d'adaptació i al seu poder de seducció i comunicació.

La seva oratòria i llenguatge no verbal són excepcionals. Anomenat l'*helicòpter* per la seva marcada afició a agitar els braços, reforça la seva expressivitat també amb la veu, aconseguint un efecte magnètic i entabonador. Per als seus conciutadans és un plaer escoltar-lo per com dignifica la llengua amb una cadència musical i un èmfasi inigualables, que sedueix fins i tot els que no entenen el francès. Tot això amant amb una gestualitat facial antiarrugues que és la delícia dels còmics francesos.

El seu últim missatge televisat és una mostra de les seves brillants virtuts. Amb les banderes francesa i europea movent-se suaument al ritme de les seves

paraules i ocupant tot el camp visual, Chirac va interpretar la seva última gran peça abans de l'adéu aconseguint un relat èpic, commovedor i memorable just en el pitjor moment de la seva popularitat i credibilitat.

També és un gran mestre del *savoir faire* institucional. Segui a les escales de l'Elisi o a qualsevol cimera internacional sempre sap on situar-se, com acomodar la resta i aparentar sempre ser l'amfitrió. Simpàtic i *charmand*, ningú besa i

abraça com ell. Cap presidenta, secretària d'estat o reina s'ha resistit als seus caducs besaments de galant madur.

«En política, les formes són fons», deia el polític mexicà Jesús Reyes Heróles. Chirac ha fet del protocol institucional i del populisme una manera de renèixer en política. No li ha anat malament. Somriu sense parar, estreny mans, posa, i pregunta com si fos un més de la família. Però també és capaç de mentir sense vergonya, ja que dissimula molt bé i té la cara colrada. Pretén que el seu epítafi polític estigui associat a la paraula «tolerància», però no ha dubtat a complir les seves venjances polítiques amb fredor i crueltat.

La televisió francesa recollia recentment la seva llarga trajectòria en un doble documental: *El jove llop* i *El vell lleó*, que se suma a l'àmplia oferta de llibres i reportatges que furguen en el seu passat i que l'opinió pública rep amb una mescla d'interès i cansament. Llop ahir o lleó avui, el que és segur és que amb ell se'n va l'últim gran dinosaure de la política, com va titular a la seva portada la revista *Newsweek* el 2005.

*Assessor de comunicació

terrand del 1986 al 1988, va fracassar dues vegades com a candidat presidencial, el 1981 i el 1988, i va estar a punt de fer-ho el 1995 enfront d'Édouard Balladur, el favorit de la patronal i dels grans mitjans de comunicació. Però llavors va resorgir el Chirac ambiciós, decidit a conquistar el poder a qualsevol preu. Giscard diu que la seva ambició és de «*naturalesa familiar*», en el sentit de «*famolencia, ansiosa*».

Aquesta ambició el va portar a trair primer Jacques Chaban-Delmas per recolzar Giscard el 1974, i després aquest per facilitar indirectament l'elecció de Mitterrand. Però ell també ha estat traït per Balladur i per Sarkozy, que va recolzar el primer ministre en les presidencials del 1995 en lloc de Chirac.

Raymond Barre, exprimer ministre de Giscard, és implacable amb ell. «*Aprecio el Chirac humà, calorós. Pel que fa a la resta, sóc incapaç de reconèixer-li la menor convicció, llevat de l'obsessió del poder*». Tant Barre com Giscard destaquen un altre tret del seu caràcter. «*Només ha nomenat gent que necessiti i que pertanyi al seu clan*», diu el primer. «*Aquesta fam de poder és sens dubte personal, però també de caràcter clànic: no admet que el poder pugui ser exercit per altres que no siguin els membres del seu clan*», diu l'expressent.

Les relacions clàniques també han sortit a la llum amb motiu de la seva retirada perquè Chirac, abans de deixar l'Elisi, ha nomenat el seu

Passa a la pàgina següent

internacional / cultura

Ve de la pàgina anterior

fidel Jean-Louis Debré president del Consell Constitucional i ha col·locat els seus íntims col·laboradors en ambaixades o en càrrecs que depenen de la seva lliure designació.

Entre els estratagemes de Chirac, Mitterrand incloïa la mentida. «**Amb mi ha sigut un primer ministre consciencios, però com m'havia arribat a mentir! Encara em pregunto si se n'adonava realment, però em diuen que mentia de la mateixa manera als seus propis amics polítics**», reflexionava.

Chirac va fer el salt a la presidència recolzat en la denúncia de la *fractura social*, però cinc mesos després anunciava la tornada a l'ortodòxia del rigor econòmic. Els estudiants van respondre amb la vaga més llarga des del Maig del 68 i, al novembre, la reforma de la Seguretat Social paralitzava el país durant un mes, una crisi que, al final, va arrossegar el primer ministre, Alain Juppé. Dos anys després, Chirac va cometre un dels errors més importants de la seva carrera: va dissoldre l'Assemblea, en la qual tenia una àmplia majoria, la dreta va perdre les eleccions i va haver de cohabitar

La fractura social, com demostra la rebel·lió dels suburbis del 2005, va augmentar

cinc anys amb els socialistes.

En el seu segon mandat, es va proposar tres objectius –seguretat viària, lluita contra el càncer i ajuda als discapacitats– que ha complert, però el seu nom no perdurà per cap gran reforma. La fractura social, com demostra la rebel·lió dels suburbis de la tardor del 2005, s'ha obert més, l'economia no creix, l'atur no baixa, el deute públic s'ha doblat, el dèficit comercial arriba als 30.000 milions i la població s'ha embobrit.

A Chirac se li reconeixrà la seva defensa dels valors republicans, sobretot la laïcitat, la seva oposició al racisme i a l'extrema dreta –malgrat la seva frase sobre el «**soroll i l'olor dels immigrants**» i la «**sobredosi d'estrangers**» del 1991–, i l'acceptació de la responsabilitat de França en els crims contra els jueus i en els estralls de la colonització. També es recordarà la seva oposició a la guerra de l'Iraq, que contrasta, en política exterior, amb el seu fracàs en el referèndum del 2005 sobre la Constitució europea, amb un triomf del no que ha paralitzat Europa.

Contradictori fins al final, el succeïx com a candidat de la dreta Sarkozy, al qual recolzarà amb la boca petita. I, com tot president que es preï, deixa com a herència cultural el Museu del Quai Branly, dedicat a les arts d'Àfrica, Amèrica, Àsia i Oceania, una passió personal que també reflecteix un dels plecs de la seva personalitat política. Digne d'elogi si no fos perquè, a l'arribar a l'Elisi, va prometre que trencaria la tradició dels seus antecessors d'apadrinar una gran obra pública. ≡

Les catacumbes de la cultura catalana

L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS VA PASSAR ENTRE 1942 I 1988 DE LA CLANDESTINITAT A LA NORMALITAT.

ERNEST ALÓS
BARCELONA

Desqualificat a la premsa com «**ce-nacle de poble**», considerat per Ferran Valls i Taberner un ens «**extingit**» que havia de ser reabsorbit per la Diputació, destinat a ser substituït per un Institut Español de Estudios Mediterráneos concebut per Ramón Serrano Suñer, amb part dels seus membres a l'exili, desposseït de la seva seu de la Casa de Convalescència... Aquesta era la dura realitat de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) a l'acabar la guerra civil, i així conclouia el primer tom de la història oficial de la institució d'Albert Balcells i Enric Pujol, publicada fa cinc anys. La supervivència de l'IEC, la seva reconstrucció des d'una «**pública clandestinitat**» ja el 1942 i la lenta recuperació de la normalitat fins a la seva reforma el 1988 és l'objecte del segon volum, en el qual s'ha incorporat com a coautor Santiago Izquierdo i que acaba de ser publicat amb motiu del centenari de la institució.

Tertúlia de supervivents

El 15 de maig de 1942 se celebra la primera reunió de l'IEC després de la guerra: Josep Puig i Cadafalch, Josep Maria López-Picó, Eduard Fontserè i Ramon Aramon. Els plens de l'Institut que tenen lloc en els anys següents són reunions de 10 a 14 prohoms en domicilis particulars. «**Tertúlia de supervivents a casa del senyor Puig i Cadafalch. Respecte i tristesa d'una continuïtat que ja no és sinó un miratge d'una il·lusió**», anota López-Picó en el seu dietari.

Però aquest gest testimonial té molt valor. «**Fan una cosa que semblava impossible. No es nomenen suplents per als membres que estan a l'exili i s'hi incorporen persones que es mantenen en institucions públiques i altres que estan depurades i totalment penjades. I a partir del 1947** –afegeix Albert Balcells– **comencen a publicar eludint la censura, mantenen la relació amb la Unió Acadèmica Internacional i tornen a celebrar les fes-**

►► Prohoms ► Festa de Sant Jordi del 1952 a casa de Josep Puig i Cadafalch: d'esquerra a dreta, Puig i Cadafalch, Carles Riba, Eduard Fontserè, Ramon Aramon i Josep M. de Sagarra.

tes anuals de Sant Jordi». Trobades d'etiqueta a domicilis particulars «**que són un acte d'autoestima per part d'unes persones que compten amb uns mitjans patèticament insuficients**» i que serveixen per reconèixer els mecenes que mantenen la precària activitat desenvolupada a l'Institut, que compta amb un pis

minúscul a la Gran Via on treballa el secretari general perpetu Ramon Aramon i reedita l'any 1954 el *Diccionari General de Fabra*, però amb prou feines avança en la redacció del *Diccionari de l'Institut*.

L'IEC no juga a la clandestinitat –i això provoca suspicacions de l'exili, i porta Josep Carner a tèmper que el sistema l'absorbeixi com a simulacre d'una falsa normalitat de la cultura catalana– ni entra en el joc del règim, cosa que obstaculitza el seu reconeixement oficial. «**La història de l'Institut en aquest període és la de la supervivència**

del catalanisme cultural sota el franquisme, sense col·laboració però adaptant-se per usar totes les escletxes possibles», resumeix Balcells.

La supervivència de l'IEC en la més dura postguerra, en ple «**assaig del genocidi cultural**», té una primera raó jurídica. No es tractava d'una institució emanada de la legalitat republicana, cosa que hauria suposat la seva extinció immediata, ja que va ser fundada per la Diputació de Barcelona el 1907, i no va ser mai prohibida oficialment.

Però al mateix temps, «**la presència al si de l'Institut d'exiliats va ser decisiva perquè no s'arribés a l'autorització de les seves activitats. El seu manteniment o la seva eliminació eren condicions innegociables per a cada una de les parts**», assenyalava el coautor del llibre Enric Pujol.

La història de Balcells, Izquierdo i

Pujol dedica diverses pàgines, amb correspondència poc coneguda, al traumàtic procés de ruptura de Joan Coromines, el successor natural de Pompeu Fabra, amb l'IEC. En el procés de debat de les modificacions que s'havien d'introduir en la reedició del *Diccionari General de Pompeu Fabra*, la inclusió de dues entrades –*pendre* i *viuda*–, que havien estat rebutjades per Aramon, van assolir un valor simbòlic. Especialment *viuda*, l'acceptació de la qual al costat de la

El catalanisme cultural es va adaptar sense col·laborar, diu Albert Balcells

forma *viuda* s'havia convertit per a Coromines en «**el test, l'experiència decisiva**» que determinaria la seva «**actitud futura dins de l'Institut**». *Viuda* no hi va entrar i el diccionari va ser publicat l'any 1954 amb els pròlegs de Carles Riba i Aramon, en el qual citava molt cap al final Coromines. «**A la cua d'un paràgraf on s'esmenten en primer lloc tres correctors de proves, m'anomena**

